

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Чернівецький відділ Українського географічного товариства

«ПРИРОДА І СУСПІЛЬСТВО: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»

*Матеріали міжнародної наукової конференції
присвяченої 80-річчю географічного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

(м. Чернівці, 11-13 жовтня 2024 р.)

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2024

УДК: 502+316.3 (477)(08)
П-770

Редакційна колегія: Бучко Ж.І., Джаман В.О., Заблотовська Н.В, Заячук М.Д.
Кілінська К.Й., Кирилюк С.М. Король О.Д., Костащук
І.І., Поп'юк Я.А., Рідуш Б.Т., Руденко В.П., Сухий П.О.,
Холявчук Д.І., Чубрей О.С, Ющенко Ю.С.

П-770 **Природа і суспільство: виклики і поступ.** Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці, 11–13 жовтня 2024 р.) – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2024. – 324 с.
ISBN 978-966-423-890-5

У збірнику представлено матеріали міжнародної наукової конференції «Природа і суспільство: виклики і поступ» присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, де розкрито результати дослідження актуальних питань сучасної географічної науки.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

УДК: 502+316.3 (477)(08)

ISBN 978-966-423-890-5

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2024

© Колектив авторів, 2024

РУДАКЕВИЧ Іван ГЕОПРОСТОРОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	169
РУДЕНКО Леонід, БОЧКОВСЬКА Алла, ЛЕЙБЕРЮК Олександр ЗМІНИ ГУСТОТИ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ЩІЛЬНОСТІ МІСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ В УКРАЇНІ (1897-2021 РР.)	172
СЛАЩУК Андрій, ВОЛОШИН Володимир ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ПЕРЕРОБКИ ВІДХОДІВ	175
СМІТ Олена, САЛІЙ Михайло ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЧОРТКІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	176
СОНЬКО Сергій, ЗОЗУЛЯ І. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ РАЙОНУВАННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ЗМІНИ ЗА 10 РОКІВ	179
ТІМІШ Родіка РОЗВИТОК РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ.....	182
ТРУСІЙ Оксана, ТЕЛЕСЬКО Віктор ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДО 2022 РОКУ.....	185
УЛІГАНЕЦЬ Сергій, ШИНКАРЕНКО Уляна СТРУКТУРА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ АНТРОПІЗОВАНИХ ЛАНДШАФТІВ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ БЕРДИЧІВСЬКОГО РАЙОНУ	188
ЯЧНЮК Марина СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ДЛЯ ГРОМАД	190
ГЕОГРАФІЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИЗМУ	193
ЛАКОВ Plamen, ДАНИЛОВА Ольга СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВОГО ТУРИЗМУ	193
АНДРУСЯК Наталя, АНІПКО Наталя ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	195
БЕЗУГЛА Людмила, ЯЗІНА Вікторія ТУРИСТИЧНА РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КУЛЬТУРИ І КРЕАТИВНОСТІ ЖИТЕЛІВ РЕГІОНУ	197
БЄЛОБОРОДОВА Марія, ТРЕГУБ Юлія ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОСТІ ДЛЯ ЗАДАЧ ТУРИСТИЧНОЇ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ	200
БРИК Степан ВІТЧИЗНЯНА ТА МІЖНАРОДНА СИТУАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОДИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	202
ВАРУХА Альона, БОРСУК Олександр, АРІОН Оксана ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКАХ УКРАЇНИ	204
ВАСИЛЬЧАК Валентин ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНОГО ТУРИЗМУ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	207
ГАБЧАК Наталя, ГАБЧАК Станіслав НОВІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	209

ГАВРИШОК Богдан, ФОМЕНКО Олександра МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ В ЧОРТКІВСЬКОМУ РАЙОНІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	211
ГРАФ Роман ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ФОРАРЛЬБЕРГУ (ЗАХІДНОЇ ОБЛАСТІ АВСТРІЇ)...	214
ГРИЦКУ Вероніка ЗНАЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	216
ДМИТРУК Роман, ОРЛОВ Олег, РАГУЛІНА Марина, ЯЦИШИН Андрій ТРАВЕРТИНИ ЛЬВОВА ТА ОКОЛИЦЬ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ....	218
ЗАРУБІНА Антоніна, СІЛЬЧЕНКО Юлія ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	221
ЗАЯЧУК Оксана, НИЧ Тетяна ГЛЕМПІНГИ – ПЕРСПЕКТИВНІ ЗАКЛАДИ РОЗМІЩЕННЯ ТУРИСТІВ.....	223
КІЛІНСЬКА Клавдія РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: НАУКОВА ШКОЛА.....	226
КОМЛЄВА Маріанна ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ ТУРИЗМУ В КИТАЇ.....	228
КОРОЛЬ Олександр, КРУЛЬ Галина АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТУРИСТИЧНИХ ПРИБУТТІВ У ЦЕНТРАХ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ (на прикладі м. Чернівці).....	230
МОРОЗ Іван МЕТОД СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ, ЗАСТОСОВАНИЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТУРИЗМУ В НИЖНЬОМУ БАСЕЙНІ р. ДНІСТЕР	232
МОРОЗ Іван МЕТОДИЧНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ДОСЛІДЖЕНЬ ТУРИЗМУ В НИЖНІЙ ТЕЧІЇ БАСЕЙНУ ДНІСТРА	234
ОЛІЙНИК Валентина ТУРИСТИЧНА ІНДУСТРІЯ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ	237
ПІДГІРНА Валентина СТАЛИЙ РОЗВИТОК У СФЕРІ ТУРИЗМУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ МЕНЕДЖМЕРІВ.....	239
ПЛУЖНИК Андрій, БОГДАШКО Сергій, ЗІНЧЕНКО Ольга ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ХОЛОДНИЙ ЯР»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	241
СЕМЕНЮК Лариса ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ У КРИЗОВІ ПЕРІОДИ	243
СМИК Оксана ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ.....	245
СМИРНОВ Ігор, ЛЮБИЦЕВА Ольга, ГРИНЮК Діана ВНЕСОК ПРЕДСТАВНИКІВ ЛЕМКІВЩИНИ В НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ТА МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА СВІТУ (ТУРИСТИЧНИЙ АСПЕКТ).....	248
ТКАЧЕНКО Тетяна, КЛІМОВА Алла, МАЗУРЕЦЬ Роман ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ В СФЕРІ СПОРТУ ТА СПОРТИВНОГО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ	251

Проведений аналіз історії Китаю, дозволяє зробити певні висновки. *Подорожі* для фізичного виживання і економічного розвитку людей і етносів тут відбувались постійно у формах – мирній (економічній), військовій, міграцій. Прямі і побічні дані показують, що туризм тут був значно раніше середини 19 ст. При династіях Західного Чжоу (XI-770 р. до н. е.) велось активне іригаційне будівництво і був можливий *водний рекреаційний туризм*. При династіях Східного Чжоу (770-221 роки до н. е.) жили великі китайські філософи (Лао-цзи, Конфуцій) і достовірно відомо, що вони використовували *навчальний туризм* для своїх учнів. При династії Цін (221-207 роки до н. е.) будувалась Велика Китайська стіна, що не могло не привертати увагу жителів (*пізнавальний, військовий туризм*). При династії Східного Хань (25-220 роки) прокладався Великий шовковий шлях і міг розвиватись *пізнавальний і бізнес-туризм*. При династії Суй (581-618 р. р.) будувався Великий канал і був можливий *водний рекреаційний туризм*, а династії Тан (618-907 р. р.) *рекреаційний туризм*. Внутрішній туризму розвивались при династіях Мін (1368-1644 роки) і Цін (1644-1911 роки).

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТУРИСТИЧНИХ ПРИБУТТІВ У ЦЕНТРАХ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ (на прикладі м. Чернівці)

Олександр КОРОЛЬ, Галина КРУЛЬ

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці
o.korol@chnu.edu.ua, g.krul@chnu.edu.ua

Анотація

У дослідженні на прикладі м. Чернівці із пам'яткою ЮНЕСКО встановлено, що у центрах пізнавального туризму із наявним високоатрактивним об'єктом для визначення кількості та динаміки туристичних прибуттів репрезентативним є облік екскурсантів на цьому об'єкті. Дане дослідження присвячене аналізу динаміки екскурсійних відвідувань об'єкту світової спадщини ЮНЕСКО – колишньої Резиденції буковинських митрополитів і виявленню чинників, які сприяють або, навпаки, перешкоджають туристичній активності за період 2000-2023 рр. Такими яскравими тригерами виявилися: факт включення пам'ятки до Списку ЮНЕСКО, анексія Криму росією у 2014 р., пандемія COVID-19, повномасштабна війна росії проти України з 24.02.2022 р.

Ключові слова: *пізнавальний туризм та екскурсії, туризм і пам'ятка ЮНЕСКО, екскурсійні відвідування, аналіз туристичних потоків.*

Abstract

The study, based on the example of Chernivtsi city with a UNESCO monument, found that in the centers of cognitive tourism with an existing highly attractive object, the accounting of tourists at this object is representative for determining the number and dynamics of tourist arrivals. This study is devoted to analyzing the dynamics of excursion visits to the UNESCO World Heritage Site – the former Residence of Bukovinian Metropolitans and identifying factors that facilitate or, conversely, hinder tourist activity for the period 2000-2023. The inclusion of the monument in the UNESCO List, the annexation of Crimea by Russia in 2014, the COVID-19 pandemic, and Russia's full-scale war against Ukraine from February 24, 2022, were such prominent triggers.

Keywords: *sightseeing tourism and excursions, tourism and UNESCO monument, sightseeing visits, analysis of tourist flows.*

Місто Чернівці є одним із центрів пізнавального туризму в Україні. Екскурсантів приваблює історичний центр міста, сформований за перебування у складі Австро-Угорської імперії. Потік відвідувачів до цієї дестинації різко зріс після внесення 28 червня 2011 року Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації) до Списку всесвітньої спадщини. У будь-якому центрі пізнавального туризму пам'ятка ЮНЕСКО є обов'язковим до відвідування об'єктом. Дослідження статистики його відвідувачів дозволяє робити висновки про туристичні потоки до центру пізнавального туризму в цілому. Метою даного наукового дослідження є простеження динаміки екскурсійної активності за період 2000-2023 р. та виявлення чинників, які на неї вплинули.

Використовуючи дані статистичного обліку Історико-архітектурного музейного комплексу ЧНУ, простежимо динаміку кількості екскурсійних відвідувачів за 2000-2023 роки (на жаль, відсутні дані за 2007-2008 рр.). Як видно на рис. 1, на підставі зламу у тренді чітко виділяються **чотири періоди** в даному часовому проміжку. *Перший період* (2000-2017 рр.) ми означили як період стійкого закономірного зростання. Проте, збільшення кількості екскурсантів відбувалося нерівномірно: стабільне повільне зростання із незначними коливаннями, яке спостерігалось спочатку, після 2011 р. значно добавило у своїй позитивній динаміці, завдяки включенню архітектурного ансамблю Резиденції митрополитів Буковини і Далмації 28 червня 2011 р. на 35 сесії Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО до переліку світового надбання. Відтоді характер тренду змінився – зростання стало інтенсивнішим (див. рис. 1). Відбулась якісна зміна самого явища, тренд стрімко зростав і надалі аж до 2017 року.

Другий відтинок часу (2017-2019 рр.) став періодом екскурсійної стагнації, коли чисельність відвідувачів коливалась в межах 94,5-96,5 тис. осіб при мізерних щорічних приростах. Це двохрічне плато зламало тренд стійкого закономірного зростання і стало екстремумом для даного ряду динаміки. На основі епізодичних опитувань екскурсантів гідами було почуто те, що туристи з Києва (які становлять близько 50% відвідувачів м. Чернівців) раніше надавали перевагу вікенд-турам до Криму, зокрема на травневі свята. Нами була висунута гіпотеза, що цей 3-річний лаг між початком періоду стагнації та можливим чинником, який до цього призвів, пояснюється окупацією Криму росією та спричиненим цим перерозподілом екскурсійних потоків в межах України, зокрема на користь заходу України, в т.ч. м. Чернівці.

... за 2007-2008 роки статистичні дані відсутні

Складено авторами за даними статистичного обліку Історико-архітектурного музейного комплексу ЧНУ

Третій період (2019-2021 рр.) відзначився різким спадом туристичної активності із подальшим динамічним зростанням і був спричинений форс-

мажорною обставиною світового масштабу – пандемією COVID-19. Коли у 2020 р. коронавірус дістався України та були запроваджені жорсткі карантинні обмеження, кількість екскурсантів порівняно із 2019 р. скоротилася майже в 4 рази. Проте вже 2021 р. чисельність відвідувачів колишньої Резиденції різко зросла, сягнувши понад 67 тис. осіб. Для розуміння динаміки за ці два роки, ми її зіставили із хвилями пандемії на тлі карантинних заходів, які тоді запроваджувалися: у 2020 р. щомісячна динаміка екскурсантів залежала від оголошення чи послаблення карантинних заходів, які тоді мали превентивний характер; надалі був напрацьований механізм карантинних заходів послаблення чи посилення обмежень на діяльність і пересування залежно від кількісних показників епідситуації в тій чи іншій області, тож у 2021 р. динаміка екскурсійних відвідувань Резиденції залежала від щомісячної кількості хворих на COVID-19.

Четвертий період (2022-2023 рр.) характеризувався різким зниженням екскурсійної активності, порівняно з попереднім 2021 р., що пояснюється повномасштабною війною росії проти України, та подальшим її погвиненням. Масовий виїзд українців у більш безпечні західні регіони країни, в т.ч. і до Чернівців, сприяв поступовому відновленню екскурсійної діяльності в Резиденції спочатку бажанням внутрішньо переміщених осіб більше дізнатись про місто, яке стало для них тимчасовим прихистком, пізніше (2023 р.) – відносно безпекою міста та області, порівняно з іншими регіонами України, для проведення вихідних днів, відпусток, відновлення та реабілітації військових. Кількість внутрішніх відвідувачів сягнула довоєнних показників (див. рис. 1), але не досягла доковідного періоду.

Список використаних джерел:

1. Korol, O., Krul, H., Zayachuk, O., Kostash, M. (2023). Methodical approaches and statistical analysis of tourist arrivals to the centers of sightseeing tourism (on the example of Chernivtsi, Ukraine). *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego* [Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society], 37(2), 84–104. <https://doi.org/10.24917/20801653.372.6>.

МЕТОД СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ, ЗАСТОСОВАНИЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТУРИЗМУ В НИЖНЬОМУ БАСЕЙНІ р. ДНІСТЕР

Іван МОРОЗ

Інститут Екології

та Географії Державного університету Молдови, Кишинів

morozbye@yahoo.com

Анотація

Кількість успішно опитаних респондентів склала 203 особи. Було застосовано три категорії анкет, які під час подорожей сприяли опитуванню відвідувачів, місцевих жителів та постачальників туристичних послуг з опитаних туристичних районів. Групування респондентів здійснювалося за статево-віковими групами, професійною структурою, рівнем підготовки, середовищем проживання, рівнем місячного доходу тощо. Опитування включало п'ять категорій питань, серед яких: а) загальні дані про респондентів; б) туристичні ресурси; в) значення туризму для місцевої економіки; г) туристичні потоки; д) туристична інфраструктура. Також було оцінено стан інфраструктури та туристичних об'єктів, визначено локальні труднощі та передумови для розвитку туризму.

Ключові слова: *метод, соціологічного, опитування, вивчення, туризм, річка, Дністер.*

Наукове видання

**«ПРИРОДА І СУСПІЛЬСТВО:
ВИКЛИКИ І ПОСТУП»**

*Матеріали міжнародної наукової конференції
присвяченої 80-річчю географічного факультету
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

(м. Чернівці, 11-13 жовтня 2024 р.)

Технічний редактор
та дизайн обкладинки

Кудрінська О.М.

Підписано до друку 10.10.2024. Формат. 60x84/16

Папір офсетний. Друк різнографічний.

Умов.-друк. арк. 17,7. Обл.-вид. арк. 19,1 . Зам. 3-004п.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
58002, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №891 від 08.04.2002 р.